Народни умотворения изъ Родопитѣ.

Народни пѣсни.

а) Помашки отъ с. Чокуръ-кьой.

Записалъ *А. Шулговски*, пенсионеръ.

1.

Момъкъ съ измама отвлича любовницата си.

Момъкъ люби мома, но тя го не рачи и връща *лишанътъ* му. Той пита майка си какъ и дѣ да я причака и грабне, а майка му го учи да се прѣоблѣче и прѣстори на сестра си, и когато я повикатъ съ дружкитѣ ѝ на межия, да я заведе въ кѫщи да види *зароветѣ* ѝ и по тоя начинъ да я измами и *отвлѣче*.

Е^{а} ми сам, ма̀йчу, зага́лил (8)
Ф' сѐлу-ну на̀й-баш мума̀-на,
Ала ма, ма̀йчу, ни ра́чи,
Та си ми вра̀ща лише́^{а}нан,
Дру̀ге^{а}к ми ѝще^{а} да зѐ^{а}ме^{а}.
Чу̀де^{а}м са, ма̀йчу, мѝсле^{а}м са,
На по^{а}т' ли да е^{а} прѐ^{а}те^{а}ка,
На врѝс ли да е^{а} до̀че^{а}ка!
Сѝну л'у, е^{а} мо̀й сѝну л'у,
Не^{а}мо̀ е^{а} пу по̀^{а}т' срамутѝ,
Не^{а}мо̀ е^{а} на врис дучѐ^{а}кай,
Че^{а} е^{а} агóска до̀^{а}ще^{а}ре^{а}.
Утре^{а} ща ме^{а}жо̀^{а} да сбѝрам
И нѐе^{а} мѝсле^{а}м да р'у̀кам;
Ти зѐ^{а}ми та са прѐ^{а}ме^{а}ни

Сас а́блина(9) ти прѐамеана,
Та еа на пòрти дòчеакай,
Та еа фаф глàва здравòвай
И рудâнеан хи пòвеами,
Та чеа хи ре́чи, си́ну л'у:
„Хâйдеа, дру̂шчицеа, да и̂деам
На нâши гòрни к'ôшк'увеа,
Зам да ти кâжеа, дру̂шчицеа,
Кинà сам теанку напр'ôала
И си́т'ничку сам наткáла
За мòмцки тéапки дáрувеа
И неавѐстинки спâп'увеа.(10)
Ща ти, дру̂шчицеа, пòстелеа
Бобâйкувинеа хàлища (11)
И мáйчину ну вòазлав'еа".

Слушана отъ Байремъ Х. Мехмедовъ, 1906 г.

б) Изъ Ахъ-челебийско, български.

Записалъ Добра Ст. Шишкова.

1.

Момъкъ открадва мома.

Пѫтувалъ момъкъ изъ широко поле и срѣща мома на единъ изворъ. Поисква ѝ вода, подава му, а той я грабва на коня си. Момата му се моли да я пусне, защото майка ѝ ще я чака да ѝ занесе вода, ала той ѝ отговаря, че и неговата майка чака гиздава снаха.

Рàвну еа пòлеа ширòку за хôден'еа,
Ала си нѐма вòда за пиеан'еа.
Варвéал еа 'унàк три дéнеа, три нòаща,
Ни́йдеа ни найдеа вуди́ца да пи́йнеа,
Га чи си нâйдеа студѐну и̂звурчеа,
И мàшка деавойка вóда тòчешеа:
'Унак си хи са жѐалну мòлеашеа.
— Пóдай ми, момнеа, вуди́ца да пи́йнам!
Мумà му пудàдеа сдудéна вуди́ца,

'Унàк си ни пѝйна вудѝца,
Амѝ си е^{а} фàна за дéсна рачѝца
Та че^{а} си е^{а} мѐтна на бо́^{а}рза ко̀не^{а}
И си на ко̀неа тѝху румо̀не^{а}:
— Призѝмай, ко̀н'у, прис рàвну по̀ле^{а},
Да си укрѝим крáде^{а}на де^{а}во̀йка.
Пак му са мумà жѐ^{а}лну мо̀ле^{а}ше^{а}:
— Пу̀сни ма, пу̀сни, лу̀ду и млàду,
Чи ще^{а} се надé^{а}е^{а} мо̀е^{а}на мàйка,
Да си хи о̀днѐ^{а}са студѐна во̀да!
— Хàйда ми, хàйда, ти мàшка мо̀мне^{а},
И мо̀е^{а}на мàйка ще^{а} са надѐ^{а}е^{а}
Да си хи о̀дне^{а}да гѝздава сно̀^{а}ха.

Слушана отъ баба ѝ Добра Н· Шишкова
отъ с. Устово, 1906 година.

2.

Мома Незифкя при момци овчари.

Мома Незифкя жънѣла вънъ отъ селото си, заваляло дъждъ, паднало мъгла, та сбъркала пѫтя на връщане и се вѣстява случайно при момци овчари. Уплашена тя имъ се моли да я иматъ за сестра, а тя тѣхъ за братя, само пѫтя да ѝ кажатъ но тѣ ѝ отговарятъ, че и сестри, и братя си иматъ, но първо либе си нѣматъ.

То́^{а}рнала ми е^{а} Назѝфке^{а}
Нис мàлка рѐ^{а}ка на до̀лу,
Нис зе^{а}лѐвуну л'увàд'е^{а},
Зе^{а}лѐну сѐ^{а}ну да сушѝ
И ж'о̀^{а}лта ж'о̀^{а}тва да жо̀^{а}не^{а}.
Т'о̀^{а}вна е^{а} мо̀^{а}гла пàднала,
Сѝтна е^{а} ро̀са ро̀снала,
Назифке^{а} по̀^{а}те^{а}н сбо́^{а}ркала,
Та е^{а} Назѝфке^{а} утѝшла,
На два уфчѐ^{а}рски 'о̀гн'уве^{а}
И уфчѐ^{а}ре^{а}м са мо̀ле^{а}ше^{а}:
— Уфчѐ^{а}ре^{а}, брàт'е^{а} да мѝ сте^{а},
Уфчѐ^{а}ре^{а}, сѐстра да вѝ сам,

Амàн ми пò^{а}те^{а}н кàжите^{а}!
Назѝфке^{а}, бѐ^{а}лу мумѝче^{а},
Нѝе^{а} си брàт'е^{а} ѝмаме^{а},
Нѝе^{а} си сѐстри ѝмаме^{а},
Е^{а}м си ми л'ỳбе^{а} нѐмаме^{а}.

Слушана отъ сѫщия.

3.

Юнакова молба къмъ мома.

Момъкъ се моли на мома Азминка да го погледне още веднажъ, за да ѝ види лицето, но тя му отговаря, че майка ѝ и сестритѣ ѝ, които сѫ я хранили и люлѣли, лицето не ѝ сѫ видѣли, та камо ли той. Обаче казва му, че очитѣ ѝ приличатъ на черни черешки, лицето на бѣла махрама, а снагата на тънка селвия.

Азмѝнку л'у, пѝле^{а}нце^{а},
Азмѝнку л'у ѐ^{а}гне^{а}нце^{а},
Още^{а} аднò^{а}ш погле^{а}днѝ,
Да си ти вѝде^{а}м лѝце^{а}ну!
— А брѐ 'унáче^{а}, 'унàче^{а},
Мѐне^{а} е^{а} мáйка хрàнила,
Лѝце^{а} ми не^{а} é вѝде^{а}ла;
Сѐде^{а}м ма сéстри л'ỳле^{а}ха,
Лѝце^{а} ми не^{а} со^{а} вѝде^{а}ли.
А брѐ 'унàче^{а}, 'унàче^{а},
Ч'ò^{а}рни че^{а}рé^{а}шки знае^{а}ш ли,
Мòи са òчи анаквѝ; (12)
Бé^{а}ла махрамò^{а}(13) каквà е^{а},
Мòйну е^{а} лѝце^{а} анаквò:
Т'ò^{а}нка се^{а}л'вѝе^{а} каквá е^{а},
Мòйна е^{а} снàшка анаквà.

Слушана отъ Хюсеинъ Жюмгаровъ.

4.

Моминъ пòплакъ къмъ майка си.

Между 20 невѣсти оженени сама Айша е не весела, та майка ѝ я пита, какво нѣщо ѝ липсва; злато ли нанизъ, хубава кѫща ли, конче ли, любе ли, та е тъй кахърна. Айша се оплаква, че либето ѝ е глухо и глупаво и нищо не се сѣщало, отъ нищо не разбирало. Изтъква се нейната липса отъ любовь къмъ либето, на което майка ѝ я дала безъ нейно желание и на комуто пожелава на огънь да изгори.

Ут гуле́^{а}м байрѐ^{а}м ду мàлак
Двàде^{а}сте^{а} свàд'би стàнаха.
Врит' са не^{а}вé^{а}сти ше^{а}нлѝвки,(14)
Айше^{а} е^{а} садѐ кахò^{а}рна.
Мàйка хи ти́ху румòне^{а}:
— Айшу, мàйчина дò^{а}щер'у,
Защѝм си кѝмна кахò^{а}рна?
Е^{а}лтò$_{а}$н ли нѐма да нѝже^{а}ш,
Кòнче$_{а}$ ли нѐма да е$_{а}$хаш,
Рỳба ли нѐма да нòсиш,
Сарàй ли нѐма да се^{а}дѝш,
Л'ỳбе^{а} ли нѐма да л'ỳбиш?
— Мàйчинку, гѝди мàйчинку,
Как да не$_{а}$ ми сам кахò^{а}рна,
Агà ма дàде$_{а}$, мàйчинку,
На саквò глỳху, кòпе^{а}ле^{а},
Нѝщу са, мàйчу, не$_{а}$сѐ^{а}та:
Вѐче^{а}ру лѐ^{а}гам кòпче^{а}нка,
Вỳтирну стàнувам кòпче$_{а}$нка,
Кàше^{а} му вàре^{а}м, пàри гу,
Л'ò^{а}ща му вàре^{а}м, не^{а} е^{а}дѐ,
Чубỳк му пàле^{а}м, не^{а} пѝе^{а},
Оган' данò гу изгурѝ

Слушана отъ сѫщия.

5.

Момковъ поплакъ отъ мома.

Момъкъ залюбилъ мома, но тя го не ще. Пита селския кадия, какво да стори, за да я измами, а той го съвѣтва да иде въ чужбина да спечели и ѝ приготви гиздило.

Загàлих мумà кàматна,
Лише́^{а}н првувàдам, враща гу
Самà не^{а} рàчи да додѐ^{а}.
Кòл'чим ми мѝнам вас се́лу,
Фсѐ са на двòре^{а} лàхува,
Учѝне^{а} мѐ^{а}та варх мѐне^{а},
Лѝце^{а}ну хи са прумѐ^{а}не^{а},
Ф лѝце^{а}ану си е^{а} пузнàвам,
Че^{а} ѝма се^{а}фд'òа на мѐне^{а}.
Кадѝ'у сѐлцки запчѝ'у,
Ч'ỳде^{а}м са, мѝсле^{а}м, кадѝ'у,
На по^{а}т̨ ли да е^{а} прѐ^{а}те$_{а}$ка,
На врис ли да е^{а} дòче^{а}ка?
— 'Унàче^{а} лỳда де^{а}лѝ'у,
Е^{а}ми си ѝди, 'унàче^{а},
Ф рàвнуну пòле^{а} широ́ку,
Та си ми кỳпи, 'унàче^{а},
На вàклу чѐлу е^{а}лто́^{а}не^{а},
На бѐ^{а}ла шѝйке^{а} е^{а}нжѝе^{а}.
На тѐ^{а}нку кò^{а}рсче^{а} кулàнче^{а},
На те́^{а}нка сна́шка купѝе^{а},
Тугàва да е^{а} измàмиш.

Слушана отъ Мустафа Влаковъ. 1906 г.

II. Рѣчникъ съ обяснителни бѣлѣжки къмъ нѣкои мѣстни думи въ народнитѣ умотворения

1. **Хлѐпут'**, отъ гл. сжщ. отъ разхлепа; разкалено, оцапано нѣщо. (Стр. 51).

2. **Лò$_{а}$гун'**. отъ гл. сжщ. лъже, ядене, което баватъ

на кравитѣ, за да ги залъгватъ и стоятъ мирни при доенето. (Стр. 51).

3. **Гра́деªш**, отгл. сжщ. материалъ за ограждане градини, ливади и пр. (Стр. 51).

4. **Сурна́вка**, сжщ. отъ мѣстния глаголъ *сурне*, плъзга, търкаля, пързалка. (Стр. 51).

5. **Ба́лнеªва**, отгл. сжщ. отъ прил. *бално*, тжжно, тжга. (Стр. 52).

Не́науздав, нар. ненадейно, неусѣтно. (Стр. 52).

7. **Скака̀ло-а̀** отгл. сжщ. отъ скачамъ. Камъне, поставени въ водно мѣсто или на малка рѣка за прѣскачане по тѣхъ. (Ст. 52).

8. **Зага̀лил**, глаг. залюбилъ.

9. **'Аблина** прил. отъ сжщ **а̀бла**, име, съ което помацитѣ именуватъ по-голѣмитѣ си сестри. Българско кака.

10. **Спап'**, сжщ. зестра, прика, състоеща отъ дрехи. постелки, покривки и др., които родителитѣ даватъ на дъщеритѣ си при свадбата.

11. **Ха́лищеª-а**, сжщ. козяци, вълнени и козиневи домашни черги.

12. **Анакви́** мѣст. такива,, сжщи, прилични.

13. **Махрамо́ª**, сжщ. бѣла домашна кърпа, каквито Родопчанкитѣ и българи, и помакини носятъ прѣметнати прѣзъ главитѣ си.

14. **Шенªлйви-ки**, прил. отъ турската дума *шенъ*. Значи радостни, приятни на гледъ, весели.

